

ԱՆՆԱ ԱՍԱՏՐՅԱՆ. ԱՆՎԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԳԵՏԸ
ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉԸ

Լրացան ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրենի տեղակալ, երաժշտության բաժնի վարիչ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Աննա Ասատրյանի ծննդյան 50-ամյա և գիտաստեղծագործական գործունեության 20-ամյա հոբելյանները:

Ա. Ասատրյանը ծնվել է 1968 թ. սեպտեմբերի 1-ին Երևանում, Խորհրդային Հայաստանի քաղաքական ու պետական գործիչ, Հայաստանի կոմկուսի Կենտկոմի պրոպագանդայի (հետագայում՝ գաղափարախոսական) բաժնի վարիչ, ՀԿԿ Երևանի քաղաքային կոմիտեի առաջին քարտուղար, հետագայում՝ փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, Հումանիզմի պրոբլեմների ակադեմիայի նախագահ Գրիգոր Եզորի Ասատրյանի և Երևանի պետական համալսարանի քիմիական ֆակուլտետի դոցենտ, քիմիական գիտությունների թեկնածու Ջուլետա Հայկի Ճշմարիտյանի ընտանիքում:

1983 թ. գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի Ն. Կ. Կրուպսկայայի անվան - 19 հայկական միջնակարգ դպրոցի ութամյա դասընթացը և Երևանի մանկական ձայնի պահպանման երաժշտական դպրոցը: 1987 թ. գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի Ռ. Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանի տեսական բաժինը, եղել է Լենինյան կրթաթոշակառու: 1992 թ. գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի վոկալ-տեսական ֆակուլտետի երաժշտագիտության բաժինը (Էդ. Փաշինյանի դասարանը), արժանացել է Կոմիտասի անվան կրթաթոշակի, ընտրվել Կոնսերվատորիայի գիտական խորհրդի անդամ:

1991–2003 թթ. Ա. Ասատրյանը դասավանդել է Ռ. Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանում, 2000–2002 թթ. աշխատել Հայկական բաց համալսարանի երաժշտագիտության ֆակուլտետի դեկան, ընտրվել համալսարանի գիտական խորհրդի անդամ:

2001 թ. ավարտել է ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտուրան (արտադրությունից չկտրված), պաշտպանել ատենախոսություն “Տիգրան Չուխաճյանի օպերաները” թեմայով (գիտական դեկավար՝ Գ. Գյոդակյան), ստացել արվեստագիտության դոկտորի աստիճան:

տագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան և 2002 թ. աշխատանքի անցել Արվեստի ինստիտուտում՝ որպես Երաժշտության բաժնի գիտաշխատող: 2002 թ. ընթացքում հումանիտար գիտությունների բնագավառում ձեռքբերումների համար Ա. Ասատրյանը 2003-ին պարգևատրվել է ՀՀ ԳԱԱ Գովեստագրով, իսկ հունիսին նշանակվել Արվեստի ինստիտուտի գիտական քարտուղար, ընտրվել գիտական խորհրդի անդամ: 2005-ի ապրիլի 6-ից նա Արվեստի ինստիտուտի տնօրենի գիտական գծով տեղակալն է:

2008 թ. պաշտպանել է ատենախոսություն «Հայ երաժշտական թատրոնը ԺԹ - դարի երկրորդ կեսին. սկզբնավորումը և զարգացումը» թեմայով և ստացել արվեստագիտության դոկտորի գիտական աստիճան: 2012 թ. ստացել է արվեստագիտություն մասնագիտությամբ պրոֆեսորի գիտական կոչում:

2009–2016 թթ. ղեկավարել է Արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի նորաստեղծ (ներկայումս՝ սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի) բաժինը: 2016-ին Ա. Ասատրյանն ընտրվել է Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի վարիչ:

Ինստիտուտի տնօրենի՝ գիտության գծով տեղակալի, ինչպես նաև երաժշտության բաժնի վարիչի պաշտոններում Ա. Ասատրյանի գործունեությունն առանձնանում է բարձր կազմակերպվածությամբ ու պրոֆեսիոնալիզմով, սկզբունքայնությամբ ու պահանջկոտությամբ՝ զուգակցված ինստիտուտի գիտական աշխատողների նկատմամբ բացառիկ ուշադիր ու հոգատար վերաբերմունքի հետ:

Արվեստի ինստիտուտի հիմնադրման կեսդարյա հոբեյանի առիթով 2010-ին պետական պատվերի շրջանակներում լույս տեսավ Ա. Ասատրյանի «ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ – 50» մենագրությունը, որտեղ արխիվային վավերագրերի հիման վրա առաջին անգամ քննական վերլուծության է ենթարկվում Արվեստի ինստիտուտի անցած ուղին, ի մի բերվում նրա պատմությունը: Գրքի կարևոր արժանիքներից է ինստիտուտի աշխատակիցների հեղինակած գրքերի, մենագրությունների, այբումների, ժողովածուների մատենագիտությունը (այբբենական և ժամանակագրական կարգով):

Ա. Ասատրյանի նախաձեռնությամբ և առաջաբանով են հրատարակվել ինստիտուտի վաստակաշատ գիտնականներ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ Արարատ Ադայանի, Մուրադ Հասրաթյանի և Վիգեն Ղազարյանի, ճարտարապետության դոկտոր Լույս Դոլուխանյանի, արվեստագիտության դոկտոր Մարգարիտա Ռուխկյանի կենսամատենագիտությունները: Նա է առաջին անգամ ակադեմիական գիտական պարբերականներում («Պատմաբանասիրական հանդես», «Լրաբեր հասարակական գիտությունների») ներկայացրել իր վաստակաշատ գործընկերների՝ արվեստագիտության դոկտորներ Իրինա Դրամբյանի, Լիլիթ Երնջակյանի և Աննա Արնշատյանի գիտաստեղծագործական դիմանկարներ:

րը:

Գիտակազմակերպական գործունեությունն Ա. Ասատրյանը համատեղում է գիտաստեղծագործական բեղուն աշխատանքի հետ: Նա հեղինակ է 11 մենագրության և ավելի քան 140 գիտական հոդվածների, որոնք տպագրվել են Հայաստանում, Ռուսաստանում, Իտալիայում, Լիբանանում, Իսրայելում լույս տեսած գիտական ժողովածուներում և հանդեսներում: Նա, մասնավորապես, 36 հոդված է տպագրել ՀՀ ԳԱԱ հեղինակավոր հանդեսներում՝ «Պատմաբանասիրական հանդեսում» և «Լրաբերում»: ակադեմիական գիտական պարբերականներում տպագրված հոդվածների այս ցուցանիշով Ա. Ասատրյանն առաջատարն է հայ երաժշտագետների շրջանում: Զեկուցումներով հանդես է եկել միջազգային և հանրապետական բազմաթիվ գիտաժողովներում: Նրա գիտական խմբագրությամբ լույս են տեսել 42 գիրք և գիտական հոդվածների ժողովածու:

Երաժշտագետի գիտական հետաքրքրությունների կենտրոնում է նոր և նորագույն շրջանների հայ երաժշտության ուսումնասիրությունը: Նա անդրադարձել է հայ կոմպոզիտորական արվեստի (Տիգրան Չուխաճյան, Կոմիտաս, Քրիստափոր Կարա-Սուրբա, Արմեն Տիգրանյան, Դանիել Ղազարյան, Արամ Խաչատրյան, Արամ Սաթունց, Առնո Բաբաջանյան, Արամ Սաթյան, Կոնստանտին Պետրոսյան, Աշոտ Բաբայան և ուրիշներ) և կատարողական արվեստի (Արմենակ Շահմուրադյան, Հովհաննես Աճեմյան, Ավագ Պետրոսյան, Հովհաննես Չեքիջյան և ուրիշներ) ներկայացուցիչներին, ձեռնամուխ եղել սփյուռքահայ երաժշտության մի շարք գործիչների (Նիկոլ Գալանդեթյան, Գրիգոր Սյունի, Աշոտ Պատմագրյան, Անջելո Էֆրիկյան, Շառլ Ազնավուր և ուրիշներ) ստեղծագործության ուսումնասիրությանը, մոռացությունից փրկել լիբանանահայ կոմպոզիտոր, դաշնակահար և մանկավարժ Արուսյակ Այնթապյանին: Նրա գիտական ուսումնասիրությունները վերաբերում են նաև հայ արվեստի կարևոր օջախներին՝ մենագրությունների ձևով առաջին անգամ շարադրել է Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախմբի պատմությունը, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անցած ուղին, հոդվածի ձևաչափով անդրադարձել Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պատմությանը:

Ա. Ասատրյանի գիտական հետազոտությունների առանցքը Տիգրան Չուխաճյանի ստեղծագործության համալիր ուսումնասիրությունն է: 2002 թ. մայիսին Ա. Ասատրյանի ջանքերով Երևանում ստեղծվում է Տիգրան Չուխաճյան հիմնադրամբ, որի անփոփոխ ղեկավարն է: 2005–2007 թթ. նա ղեկավարել է ՀՀ պետական բյուջեից գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորմամբ «Տիգրան Չուխաճյանի երաժշտական թատրոնը», իսկ 2008–2010 թթ.՝ «Տիգրան Չուխաճյանի ստեղծագործական ժառանգությունը» թեմաները:

2006-ին ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ հրատարակվեց “Արշակ Բ”. հայոց անդրանիկ օպերան” աշխատությունը, որը հեղինակը նվիրել է ծնողներին՝ Գրիգոր Ասատրյանին և Ջուլետա Ճշմարիտյանին: Ա. Ասատրյանն ընթերցողին է ներկայացնում Տ. Չուխաճյանի և Թովմաս Թերզյանի հեղինակած “Արշակ Բ” (1868) պատմառոմանտիկական օպերայի թատերատեսերը, բացահայտում երաժշտական լեզվի առանձնահատկությունները, ներկայացնում օպերայի բեմական ճակատագիրը: Հավելվածում տեղ են գտել “Արշակ Բ”-ի թերզյանական և գուլյակյանական լիբրետոները:

Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ 2009 թ. լույս է տեսնում Ա. Ասատրյանի “Չեմիրե”. Տիգրան Չուխաճյանի կարապի երգը” մենագրությունը, որը նվիրված է Տ. Չուխաճյանի և Տիգրան Գալեմճյանի հեղինակած հայոց անդրանիկ հեքիաթ-օպերայի՝ “Չեմիրեի” գիտական ուսումնասիրությանը: Նոտային օրինակներով հագեցած մենագրության մեջ Ա. Ասատրյանը, չուխաճյանագիտության մեջ առաջին անգամ ներկայացնում է “Չեմիրեի” ստեղծման պատմությունն ու համառոտ ուրվագծում օպերայի բեմական ճակատագիրը, լուսաբանում օպերայի թատերատեսերի հեղինակ Տ. Գալեմճյանի կյանքն ու գործունեությունը: “Չեմիրեի” հեղինակային ձեռագրերի մանրախույզ ուսումնասիրության հիման վրա նա բացահայտում է օպերայի դրամատուրգիական և երաժշտական-նճական առանձնահատկությունները, գիտական շրջանառության մեջ դնում օպերայի լիբրետոյի ռուսերեն տեքստը:

Չուխաճյանի ստեղծագործության ուսումնասիրության հանրագումարը դարձավ Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ, պետական պատվերի շրջանակներում 2011-ին՝ Տիգրան Չուխաճյանի ծննդյան 175-ամյա հոբեյանին ընդառաջ հրատարակված Ա. Ասատրյանի “Տիգրան Չուխաճյանի երաժշտական թատրոնը” մենագրությունը, որը “հիմնարար և ուղենիշ ուսումնասիրություն է չուխաճյանագիտության ասպարեզում¹”, կարևոր հանգրվան հայ երաժշտական թատրոնի համընդհանուր պատմության ստեղծման ճանապարհին: Աշխատության մեջ համալիր ուսումնասիրվել և արժեքավորվել է Տ. Չուխաճյանի երաժշտական թատրոնը: Ինչպես նկատում է Լիլիթ Երնջակյանը, “Աշխատությունը շարադրված է արխիվային ձեռագրական հարուստ նյութի, հայագիտական ուսումնասիրությունների և տարաբնույթ սկզբնաղբյուրների հիման վրա, որի արդյունքում արվել են կարևոր լրացումներ, ճշգրտումներ, առաջ քաշվել գիտական նոր վարկածներ: Գիրքն աչքի է ընկնում իր հստակ և շահեկան կառուցվածքով. մեծանուն կոմպոզիտորի ամեն մի օպերային երկի քննությունն իրականացվել է տվյալ

¹ Լ. Երնջակյան. Հիմնարար և ուղենիշ ուսումնասիրություն չուխաճյանագիտության ասպարեզում.– ՀՀ ԳԱԱ “Գիտություն” թերթ, 2011, սեպտեմբեր, № 9, էջ 6:

ժամանակափուլի մշակութային կյանքի համատեքստում՝ գրաքննադատական, հրապարակախոսական ու թատերագիտական միջավայրերում շիկացած բանավեճերի լուսաբանման հետևողական միտումով²:

Գիտական արժեքից բացի՝ Ա. Ասատրյանի մենագրությունն ունի կիրառական նշանակություն. հեղինակն առաջ է քաշում Տ. Չուխաճյանի օպերաների կլավիրների և պարտիտուրների ակադեմիական հրատարակության անհրաժեշտության հարցը, կարևորում Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ակադեմիական թատրոնում “Արիֆի խորամանկությունը”, “Քյոսե Քեհյա”, “Բնդիանա”, “Ջեմիրե”, հեղինակային “Արշակ Բ” և “Լեբլեբիջի Հոր-հոր ադա” օպերաների բեմադրության հրատապության խնդիրը: Մարգարիտա Ռուխկյանի խոսքերով՝ “Աննա Ասատրյանի՝ Չուխաճյանի ստեղծագործությանը նվիրված հիանալի և զարմանալիորեն աշխատատար գրքերը անսահմանորեն ընդլայնեցին հայ առաջին պրոֆեսիոնալ կոմպոզիտորի՝ հայ նոր պրոֆեսիոնալ արվեստի ծաղկման նախակարապետի, նրա ժամանակաշրջանի և նրա միջավայրի մասին մեր գիտելիքները”³:

Հավելենք նաև, որ մենագրությունների կողքին Ա. Ասատրյանը հեղինակել է Տ. Չուխաճյանին նվիրված մի շարք գիտական հոդվածներ, որոնցից երեքը հրատարակվել են “Բազմավեպ” հանդեսում՝ կապելով դեռևս 1899-ին սկզբնավորված բազմավեպյան չուխաճյանապատումի կտրված թելը...

Ա. Ասատրյանի ջանքերով չուխաճյանագիտությունը թևակոխեց զարգացման նոր փուլ: Մի կողմից՝ Տ. Չուխաճյանի դաշնամուրային և սիմֆոնիկ երաժշտության ուսումնասիրությամբ են զբաղվել Ա. Ասատրյանի դիսերտանտները՝ Աննա Ադամյանը և Մարտուն Կոստանդյանը, մյուս կողմից՝ նրա նախաձեռնությամբ Արվեստի ինստիտուտը 2014 թ. դեկտեմբերի 12-ին գումարեց “Տիգրան Չուխաճյանի ստեղծագործությունը” գիտական նստաշրջանը, որի նպատակն էր համակողմանիորեն ներկայացնել կոմպոզիտորի ստեղծագործությունը, որոշարկել նրա տեղն ու դերը ինչպես հայկական և թուրքական, այնպես էլ համաարևելյան երաժշտական մշակույթի անդաստանում: 2015-ին ԳԱԱ խմբագրական-հրատարակչական խորհրդի և Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշումներով հայ չուխաճյանագիտության մեջ առաջին անգամ հրատարակվեց կոմպոզիտորին նվիրված հոդվածների՝ գիտական նստաշրջանի նյութերի ժողովածուն՝ Ա. Ասատրյանի խմբագրությամբ:

² Լ. Երնջա կյան. Աննա Ասատրյան. Տիգրան Չուխաճյանի երաժշտական թատրոնը, Երևան, ՀՀ ԳԱԱ “Գիտություն” հրատ., 2011, 480 էջ.– ՊԲՀ, 2011, № 3, էջ 247:

³ М. Рухкян. Тигран Чухаджян в свете новых исследований.– “Տիգրան Չուխաճյանի ստեղծագործությունը” գիտական նստաշրջանի (12 դեկտեմբերի, 2014) նյութերի ժողովածու, Երևան, 2015, էջ 33.

Գիտական գործունեությանը զուգահեռ՝ Ա. Ասատրյանը նպաստում է Տ. Չուխաճյանի երաժշտության պրոպագանդաներ: Այս առումով հիշատակության է արժանի հատկապես նրա նախաձեռնությամբ 2012 թ. դեկտեմբերի 12-ին ԳԱԱ նիստերի դահլիճում տեղի ունեցած «Տիգրան Չուխաճյանի կամերային ստեղծագործությունը» համերգը, որի ընթացքում Հայաստանում առաջին անգամ գիտական աշխատանքով զբաղվող երիտասարդ երգիչների ու դաշնակահարների կատարմամբ ներկայացվեցին էջեր Տ. Չուխաճյանի կամերային ստեղծագործությունից՝ մեներգեր ու դաշնամուրային պիեսներ: Համերգի վերջում Ա. Ասատրյանի կատարմամբ հնչեց «Արիֆի խորամանկությունը» օպերայից կոմպոզիտորի կատարած տրանսկրիպցիաներից մեկը:

Համերգից օրեր առաջ՝ 2012-ի նոյեմբերի 21-ին, Տ. Չուխաճյանի ծննդյան 175-ամյա հոբելյանի շրջանակներում Արամ Խաչատրյան համերգասրահում տեղի ունեցած համերգի ընթացքում Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի նվագախումբը Կարեն Դուրգարյանի ղեկավարությամբ, կրկին Ա. Ասատրյանի նախաձեռնությամբ, կատարեց «Արշակ Բ» օպերայի Նախերգանքի հայաստանյան պրեմիերան՝ ունկնդիրներին ներկայացնելով մինչ այդ անծանոթ Չուխաճյան-սիմֆոնիստին:

Այլ խոսքով՝ «Ա. Ասատրյանի չուխաճյանագիտական գործունեությունը, որ ներառում է թե՛ գիտական, թե՛ գիտալուսավորչական և թե՛ կազմակերպչական-պրոպագանդիստական ոլորտները, բնագավառի ուսումնասիրությանը թարմ լիցք ու կենարար ազդակներ է հաղորդել, իսկ առաջադրված գործնական քայլերի իրականացմամբ «Արևելքի հայազգի Վերդիին» միջազգային ճանաչման փայլուն հեռանկարներ են սպասում»⁴:

Երաժշտագետն իր խոսքն է ասել նաև կոմիտասագիտության ասպարեզում: Հենց նա է առաջին անգամ, Կոմիտասի ծննդյան 140-ամյակի առթիվ գրված «Կոմիտասը և հայ երաժշտական արվեստի զարգացման ուղիները» հոդվածում հանդես եկել Երևանում Կոմիտասի թանգարան բացելու առաջարկությամբ: Ա. Ասատրյանը գրում է. «Կոմիտասն այսօր Երևանում չունի թանգարան. նրա իրերը, ձեռագրերը, նաև ռոյալն այսօր ծվարած են Ե. Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում, մինչդեռ վաղուց է հասունացել Կոմիտասի առանձին թանգարան ունենալու անհրաժեշտությունը, թանգարան, որը կդառնա կոմիտասագիտության զարգացման խոշորագույն կենտրոնը և կծավալի կոմիտասյան ավանդույթներին ու պատգամներին արժանի բազմակողմանի գործունեություն»⁵: Անցավ մի քանի տարի, և 2015-ի հունվարի 29-ին, Երևանում իր դռները բացեց

⁴ Լ. Եր ն ջ ա կ յ ա ն. նշվ. գրախոս., էջ 250:

⁵ Ա. Ա ս ա տր յ ա ն. Կոմիտասը և հայ երաժշտական արվեստի զարգացման ուղիները (ծննդյան 140-ամյակի առթիվ). – ՊԲՀ, 2010, № 1, էջ 40:

Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտը, որի գիտական խորհրդի անդամ է նաև Ա. Ասատրյանը:

Կարևոր է հետազոտողի ներդրումը սիյուռքահայ երաժշտության ուսումնասիրության ասպարեզում: ՀՀ ԳԱԱ խմբագրական-հրատարակչական խորհրդի և Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ 2012-ին լույս տեսավ Ա. Ասատրյանի «Լիբանանահայ երաժշտություն. Արուսյակ Այնթապյան» մենագրությունը, որտեղ հեղինակն առաջին անգամ արխիվային նյութերի հիման վրա ներկայացրեց լիբանանահայ դաշնակահարուհի, մանկավարժ, կոմպոզիտոր և երաժշտական-հասարակական գործիչ Արուսյակ Այնթապյանի գործունեությունն ու ստեղծագործությունը, որը մինչ օրս անծանոթ է հայ ունկնդրին: Ուսումնասիրության հավելվածում Ա. Ասատրյանը զետեղեց Ա. Այնթապյանի՝ ցայսօր մեզ անհայտ, մինչդեռ ժամանակին մեծ ժողովրդականություն վայելած դաշնամուրային ստեղծագործություններից երկուսի՝ -3 «Bonheur Retrouve» («Վերագտած երջանկություն») ռապսոդիայի և արաբական ժողովրդական դաբկեի մշակում՝ «Chatti ya dinyi» պիեսի, ինչպես նաև ձայնի ու դաշնամուրի համար գրված «Pour toi seul» («Միայն քեզ համար») տանգոյի նոտաները, որոնք գիտական շրջանառության մեջ դրվեցին առաջին անգամ: Ի դեպ, «Chatti ya dinyi» պիեսի հայաստանյան պրեմիերան տեղի ունեցավ հենց Ա. Ասատրյանի կատարմամբ՝ 2015 թ. հոկտեմբերի 15-ին, «Հայոց ցեղասպանություն-100. ճանաչումից՝ հատուցում» միջազգային երկօրյա գիտաժողովի շրջանակում Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտում Արվեստի ինստիտուտի կազմակերպած համերգի ժամանակ:

2015 թ. ՀՀ ԳԱԱ խմբագրական-հրատարակչական խորհրդի և Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչությունը լույս ընծայեց Արարատ Ադայանի և Աննա Ասատրյանի «Հայ-ռուսական գեղարվեստական առնչությունների պատմությունից. Մանկտ Պետերբուրգ (XIX դար – XX դարի սկիզբ)» աշխատությունը: Գրքի երկրորդ՝ «Պետերբուրգի կոնսերվատորիայի հայ սանր և պրոֆեսորը. Հովհաննես Նալբանդյան» ակնարկում Ա. Ասատրյանը Երևանի Ե. Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում պահվող՝ Հովհաննես Նալբանդյանի արխիվում գտնվող վավերագրերի, նամականու և հուշագրությունների, ինչպես նաև ժամանակի մամուլի արձագանքների հիման վրա ներկայացրել է համաշխարհային բեմահարթակ բարձրացած հայ առաջին խոշոր ջութակահար Հովհաննես Նալբանդյանի ստեղծագործական կենսագրությունը:

Նշելի է Ա. Ասատրյանի վաստակը ՀՀ ազգային հերոս, ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ Հովհաննես Չեքիջյանի և Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախմբի գործունեության ուսումնասիրության ասպարեզում: Հայկական կապելլայի հիմնադրման 70-ամյա հորեյանի կապակցությամբ, Արվեստի ինստիտուտի

գիտական խորհրդի որոշմամբ, պետական պատվերով 2007 թ. լույս տեսած «Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախումբ» գրքում հայ երաժշտագիտության մեջ առաջին անգամ հեղինակը լուսաբանում է կապելլայի ստեղծման նախադրյալները, կայացումն ու անցած ստեղծագործական ուղին, բացահայտում Կապելլայի համերգային գործունեության վառ էջերը:

2009-ի վերջին Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ պետական պատվերով լույս տեսավ «Ամենայն հայոց մաեստրոն. Հովհաննես Չեփիջյան» մենագրությունը, որտեղ արխիվային վավերագրերի, համապատասխան գրականության, Հայաստանի, սփյուռքահայ, խորհրդային և արտասահմանյան մամուլում տեղ գտած հրապարակումների հիման վրա հայրենական երաժշտագիտության մեջ առաջին անգամ համակողմանիորեն լուսաբանվեց Հ. Չեփիջյանի ստեղծագործական ուղին: Հավելվածներում հեղինակն առաջին անգամ ներկայացրել է Հայաստանի սահմաններից դուրս՝ աշխարհի տարբեր քաղաքներում Հ. Չեփիջյանի ղեկավարությամբ կապելլայի համերգների ցանկը՝ այբբենական և ժամանակագրական կարգով, ի մի է բերել դիրիժորի մասին առկա բազմալեզու գրականությունը՝ 1961 թ. նոյեմբերից՝ հայրենիքում անդրանիկ համերգից, մինչև 2008 թ. ներառյալ (ավելի քան 1100 հոդված հայաստանյան և արտերկրի մամուլում, գիտական և գիտահանրամատչելի հանդեսներում ու ժողովածուներում):

Ամիսներ անց՝ 2010 թ. հունիսի 17-ին, Ա. Խաչատրյան համերգասրահում տեղի ունեցավ «Ամենայն հայոց մաեստրոն. Հովհաննես Չեփիջյան» գրքի շնորհանդեսը, որն ուղեկցվեց Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախմբի համերգով՝ Հովհաննես Չեփիջյանի ղեկավարությամբ: Իսկ վերջինիս ծննդյան 85-ամյակի շրջանակներում 2014 թ. սեպտեմբերի 26–27-ին, Ա. Ասատրյանի գործուն մասնակցությամբ, գումարվեց «Հովհաննես Չեփիջյան–85» երկօրյա գիտական նստաշրջանը, որի նպատակն էր համակողմանիորեն ներկայացնել Հ. Չեփիջյանի կյանքն ու ստեղծագործական գործունեությունը: Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ 2014-ին հրատարակվեց գիտական նստաշրջանի զեկուցումների ժողովածուն՝ Ա. Ասատրյանի խմբագրությամբ:

2017-ին Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի և Հումանիզմի պրոբլեմների ակադեմիայի նախագահության որոշմամբ լույս տեսավ Ա. Ասատրյանի «Հայաստանի կոմպոզիտորների միություն–85» մենագրությունը, որտեղ հայ երաժշտագիտության մեջ առաջին անգամ ի մի է բերվել Հայաստանի կոմպոզիտորների միության պատմությունը: Մենագրությունն արժանացավ 2017 թ. Հայաստանի կոմպոզիտորների միության «Լավագույն ստեղծագործություն (երաժշտագիտություն)» մրցանակին:

Ա. Ասատրյանը մասնակցել է ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի կողմից հայտարարված «Արդյունավետ աշխատող 2014», «Արդյունավետ աշխատող 2016»

և «Արդյունավետ աշխատող 2018» մրցույթներին և հաղթող ճանաչվել «Հայագիտության և հումանիտար գիտություններ» անվանակարգում:

Հիշատակության է արժանի Ա. Ասատրյանի եռանդուն գործունեությունը երիտասարդ կադրերի պատրաստման գործում: 2004-ից նա Արվեստի ինստիտուտի գիտական աստիճանաշնորհման 016 մասնագիտական խորհրդի գիտական քարտուղարն է: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել է թեկնածուական 13 ատենախոսություն: Ա. Ասատրյանը ՇԷ. 00. 02 – «Երաժշտական արվեստ» մասնագիտության որակավորման մասնագիտական քննական հանձնաժողովի նախագահն է:

2014-ից նա «Կանթեղ» գիտական պարբերականի գլխավոր խմբագիրն է:

Գիտաստեղծագործական և գիտակազմակերպական վաստակի համար Ա. Ասատրյանը 2013-ին, ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 70-ամյա հոբելյանի կապակցությամբ արժանացել է Հայաստանի Հանրապետության արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչման, պարգևատրվել ՀՀ ԿԳՆ «Ոսկե հուշամեդալով», Ֆրիսոյոֆ Նանսենի մեդալով (2014) և ՀՀ ԳԱԱ Պատվոգրով (2005):

Վերջին տարիներին Ա. Ասատրյանը գիտաստեղծագործական և գիտակազմակերպական աշխատանքը հաջողությամբ զուգակցում է հասարակական ակտիվ գործունեության հետ: 2009–2018 թթ. եղել է Հանրային խորհրդի անդամ:

Ա. Ասատրյանն ընտրվել է Երևան քաղաքի առաջին (2009), երկրորդ (2013) և երրորդ (2017) գումարումների ավագանու անդամ, հանդես եկել բազմաթիվ երևանանպաստ նախաձեռնություններով: Երևան քաղաքի ավագանու աշխատանքներին ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերելու և արդյունավետ գործունեության համար նա պարգևատրվել է Երևանի քաղաքապետի Ոսկե մեդալով (2016) և Երևանի 2800-ամյակի հուշամեդալով (2018):

Ա. Ասատրյանը Հումանիզմի պրոբլեմների ակադեմիայի նախագահի տեղակալն է, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, Հայաստանի թատերական գործիչների միության անդամ:

2014 թ. և 2017 թ. ընտրվել է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Եկեղեցական ներկայացուցչական ժողովների պատգամավոր՝ Արարատյան Հայրապետական թեմից:

Շնորհավորելով մեր գործընկերոջը, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի և Արվեստի ինստիտուտի ողջ անձնակազմի անունից սրտանց մաղթում ենք կենսական անսպառ կորով և գիտաստեղծագործական նորանոր հաջողություններ:

ՅՈՒՐԻ ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ,
ԱՐԱՐԱՏ ԱՂԱՍՅԱՆ